

Heggen

Heggen zijn er al sinds mensenheugenis, vaak geplant als omheining of afscheiding. Ze zijn er in allerlei vormen en maten, van een strak geknipte liguster- of beukenhaag rond een tuin tot vrij uitgroeïende, veelal meidoornhagen, in het landelijk gebied.

Kenmerkend is wel dat ze meestal bestaan uit een enkele rij struiken van één soort, maar er zijn er ook die uit meerdere soorten bestaan.

Knipheggen

Vroeger bestonden veel heggen uit meidoorn, een ideale soort om ongewenste bezoekers te weren of om het vee in de wei te houden. Karakteristiek waren dit soort hagen rond fruitboomgaarden en groentetuinen op boerenerven. In Zuid-Limburg dienden ze als perceelsscheiding en als veekering. Als zodanig zijn ze grotendeels bewaard gebleven en zijn ze nu beeldbepalend voor het Mergellandschap.

Geschoren beukenhaag

Later werd op erven vooral gewone beuk (*fagus sylvatica*) gebruikt en in iets mindere mate haagbeuk (*carpinus betulus*). De gewone beuk behoudt in de winter z'n blad in tegenstelling tot de haagbeuk. Het blad van de gewone beuk verkleurt in de herfst naar tabaksbruin en het valt pas af als in de loop van april de nieuwe bladeren tevoorschijn komen.

Struweelhaag

Andere soorten die gebruikt worden zijn veldesdoorn (*acer campestre*, ook wel spaanse aak genoemd), meidoorn (*crataegus* sp.) en japanse liguster (*ligustrum ovalifolium*). Een menging van meerdere soorten ('gemengde heg') is ook mogelijk. Vooral in het voor- en najaar geeft dit een gevarieerder beeld vanwege de kleurverschillen (mozaïekpatroon) en voor de natuur heeft het een meerwaarde. Soorten die kunnen worden bijgemengd zijn o.a. kornoelje (*cornus sanguinea*), kardinaalsmuts (*euonymus europaeus*), hazelaar (*corylus avellana*), inheemse liguster (*ligustrum vulgare*) en eik (*quercus robur*).

Aanplant

Meestal wordt uitgegaan van een enkele rij met 4 struikjes per strekkende meter. In gemeenteplantsoenen en siertuinen wordt ook wel met meerdere rijen gewerkt, maar voor het haageffect is een enkele rij toereikend.

Werkwijze

- graaf een sleuf met een diepte van tenminste dertig centimeter
- plaats hierin de struikjes, zo nodig langs een koord
- dicht de sleuf met grond en trek de struikjes iets omhoog zodat de grond goed tussen de wortels kan komen; de bovenste wortels dienen juist onder het maai-veld te zitten (plant dus niet te diep!)
- trap de grond lichtjes aan

In het geval van een gewone beuk verdient het aanbeveling de sleuf deels te vullen met potgrond. Dit bevordert de groei. Een beuk groeit namelijk beter met een bepaalde schimmel. Om die reden werd vroeger ook wel grond gebruikt afkomstig van een bestaande beukenhaag.

Beheer

Om een dichte heg te krijgen verdient het aanbeveling om direct na het planten te snoeien, zowel de bovenkant als de zijkant. Dit stimuleert de vertakking waardoor een volle heg ontstaat. Laat de heg elk jaar iets hoger worden tot de gewenste hoogte is bereikt. Met het planten van hogere struiken om daarmee eerder de gewenste hoogte te krijgen wordt dus geen dichte heg verkregen! De eerste jaren na aanplant kan het beste tweemaal per jaar worden geknipt, waarvan de eerste keer vóór de langste dag (de heg heeft dan de kans om nog nieuwe loten te vormen) en de tweede keer rond 1 oktober. Zorg ervoor dat de bovenkant van de heg iets smaller is dan de onderkant, zodat het licht altijd goed bij de onderkant van de struiken kan komen.

In plaats van jaarlijks knippen kan ook worden gekozen voor minder frequent onderhoud, bijvoorbeeld eens in de 2 á 3 jaar. Hiermee worden robuustere heggen verkregen die interessanter zijn voor o.a. insecten en zangvogels. Dit geldt met name voor meidoorn- en gemengde heggen.

Struweelheggen

Bij deze heggenvorm wordt aanmerkelijk minder intensief gesnoeid. De heggen laat men uitgroeien waarbij om de 6 tot 12 jaar de heg in zijn geheel wordt teruggezet tot ruim een meter boven de grond. Vroeger werden dit soort heggen ook wel gevlochten, een ambacht die de laatste jaren weer volop in de belangstelling staat, zij het voornamelijk in de sfeer van vrijwilligerswerk. Deze heggen komen van oudsher vooral voor in de uiterwaarden van de grote rivieren: langs de Maas in Oost-Brabant en Noord-Limburg – de bekende Maasheggen – , langs de IJssel en langs de Rijn, net over de Duitse grens bij Nijmegen. Ook komen ze voor langs sloten op oude zeekelegronden, met name in Zuid-Beveland. Doordat ze niet frequent worden gesnoeid, kunnen ze tot bloei komen en leveren ze bessen, waarmee ze voor de natuur van grotere waarde zijn dan de knipheggen. Struweelheggen zijn meestal meidoornheggen van eenstijlige meidoorn (*crataegus monogyna*), veelal met een bijmenging van soorten als tweestijlige meidoorn (*crataegus laevigata*), veldesdoorn, gelderse roos (*viburnum opulus*), diverse wilde rozen, kardinaalsmuts en rode kornoelje. Slededoorn (*prunus spinosa*) kan ook, maar deze soort geeft veel wortelopslag wat op den duur veel onderhoud vergt.

Struweelhaag

Aanplant en beheer

Net als knipheggen worden struweelheggen ook meestal geplant in een enkele rij met 4 struikjes per strekkende meter. Bij de aanplant van meidoorn dient rekening te worden gehouden met bufferzones in verband met het zogenaamde Bacterievuurbeleid. In sommige gebieden mogen namelijk geen meidoorns worden aangeplant (zie hiervoor: link naar [NVWA](#)). Let er bij aanschaf van meidoornstruiken op dat deze van gecertificeerde autochtone herkomst zijn.

Als de struiken enkele meters hoog zijn, kan de heg voor de eerste keer tot een gewenste hoogte worden teruggezet. Desgewenst kunnen de langere twijgen ook worden gebruikt om de heg te vlechten. Bij volgende snoei beurten dient het takhout telkens iets boven de vorige snoeihoogte te worden gesnoeid om te voorkomen dat de stoven (knotjes) die te zijner tijd ontstaan, worden beschadigd. Dit wordt ook wel 'snoei op groei' genoemd. Op de lange duur kan de struik desgewenst lager, dus onder de ontstane stoof, worden teruggezet.

Nationaal Kampioenschap heggenvlechten

Jaarlijks worden in Oeffelt de Nationale Kampioenschappen heggenvlechten georganiseerd. Het evenement staat in het teken van onderhoud van de heggen. Op die dag wordt een groot stuk heg op traditionele wijze gevlochten. Zie onderstaande link naar de website

www.maasheggen.nl/

Filmpje over struweelheggen van ['Landschapsbeheer met Jaap en Lex'](#).

Voor aanvullende informatie, adviezen en subsidie-mogelijkheden kunt u contact opnemen met het Coördinatiepunt Landschapsbeheer bij het Brabants Landschap.

Foto's: Brabants Landschap (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: Egbert Koopmans, 's-Hertogenbosch

Datum: 1 januari 2016

Colofon

Coördinatiepunt Landschapsbeheer

Postbus 80
5076 ZH Haaren
Coördinatiepunt Landschapsbeheer
T 0411 - 66 40 10
Algemeen
T 0411 - 62 27 75
info@brabantslandschap.nl
www.brabantslandschap.nl

Team van het Brabants Landschap